

درباره:

طرح جامع صدور خدمات

بخش چهارم

طرح جامع صدور خدمات تا چه حد در چارچوب اجرای بستر قانونی خود که برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور انگاشته شده موفق عمل کرده است؟ این پرسشی است که پاسخ‌گویی به آن نیازمند بررسی و بازخوانی دوباره برنامه‌های توسعه اقتصادی اجرا شده در کشور که متضمن ایجاد بستر لازم برای اجرایی شدن طرح جامع صدور خدمات بوده، است. بنابراین بخش چهارم این مقاله به بررسی اهداف و عملکرد برنامه دوم توسعه کشور در زمینه صدور خدمات اختصاص دارد.

تصویر کلان برنامه دوم توسعه

✓ هدف‌های کمی برنامه دوم توسعه:

تولید ناخالص داخلی با رشد متوسط ۵/۱ درصد از ۱۳۷۶۶/۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۳ به ۱۷۶۳۵/۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۸ و ارزش افزوده بخش خدمات با رشد متوسط ۳/۱ درصد از ۵۹۱۹/۱ میلیون ریال در سال ۱۳۷۳ به ۶۸۸۸/۲ میلیون ریال در سال ۱۳۷۸ برآورد شده بود. جدول شماره یک هدف‌های کمی برنامه دوم توسعه را نشان می‌دهد. وضعیت اشتغال در برنامه دوم توسعه نیز به شرح جدول شماره دو برآورد گردیده است.

سیاست‌ها و خط‌مشی‌های اساسی

برنامه دوم در رابطه با خدمات

* تلاش در جهت کاهش وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای حاصل از نفت و توسعه بیش از پیش صادرات غیرنفتی از طریق:
- اصلاح قانون صادرات و واردات و اتخاذ سیاست‌های ارزی و تعرفه‌ای مناسب برای ثبات سیاست‌ها و تشویق صادرات.
- فعال کردن دفاتر نمایندگی‌های خارج از کشور و سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران برای صادرات.
- استفاده از وسایل ارتباط جمعی کشورهای

خارج برای بازاریابی و تبلیغات.

- فعال کردن اشخاص حقیقی و حقوقی در امر تجارت خارجی تحت نظارت دولت در محدوده قانون صادرات و واردات و جلوگیری از ایجاد انحصار در امر واردات.
- ایجاد تسهیلات لازم برای صدور ضمانتنامه‌های ارزی جهت شرکت‌های داخلی که در مناقصه‌های بین‌المللی برنده می‌شوند.
- برقراری مشوق‌های صادراتی در صورت لزوم.
- تقویت صندوق ضمانت صادرات و ایجاد سیستم بیمه صادراتی.
- اعمال پشتیبانی‌های سیاسی و دیپلماتیک.

بازنگری در تشکیلات بازرگانی کشور و تشکیل شوراهای صادرات به منظور ارایه پیشنهادها لازم جهت هماهنگی، تشویق و توسعه صادرات و تمرکز امور بازرگانی در نمایندگی‌های سیاسی خارج از کشور.

✓ سیاست‌ها و خط‌مشی‌های تجارت خارجی:

سیاست‌های مربوط به تجارت خارجی با هدف ایجاد شرایط تجلی مزیت‌های نسبی کشور در سطح بین‌المللی و ایجاد رقابت با دنیای خارج و تلاش در جهت افزایش بهره‌وری با در نظر گرفتن مصالح کل نظام به شرح زیر بوده است:

- بکارگیری روش‌های مرسوم تجارت جهت

✓ اعلام سیاست‌های اقتصادی و نگاه اجتماعی به مسایل اقتصادی در نیمه دوم برنامه در داخل و سیاست تنش‌زدایی در روابط بین‌الملل و بهبود روابط در اوپک و ارایه طرح ساماندهی اقتصاد در سال ۱۳۷۷ در تغییر جهت راهبردهای برنامه دوم موثر بود

تنظیم روابط بازرگانی خارجی به منظور گرفتن امتیازات خاص و مقابله با محدودیت‌هایی که سایر کشورها اعمال می‌نمایند.

- حرکت در جهت حذف معافیت‌های خاص تعرفه‌ای و جایگزین نمودن اعتبارات لازم برای آن دسته از دستگاه‌های اجرایی که امکان تامین هزینه‌ها از محل عرضه کالاها و خدمات خود را ندارند.
- عضویت در سازمان‌ها و اتحادیه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای به منظور کسب منافع بیشتر در امور تجاری با دنیای خارج.

- ایجاد زمینه‌های لازم برای گسترش روزافزون تبادل الکترونیکی اطلاعات براساس پیشرفت‌های حاصل شده در جهان.

- تلاش در جهت ایجاد توازن و هماهنگی بین روابط اقتصادی و روابط سیاسی کشور با دیگر کشورها.

- بازنگری در قوانین و مقررات و ضوابط ناظر بر فعالیت موسسات مالی در بازارهای پولی و سرمایه بگونه‌ای که با شرایط جدید ناشی از تحولات داخلی و بین‌المللی هماهنگی داشته باشد.
- جلب مشارکت هر چه بیشتر بخش‌های

خصوصی و تعاونی در ارایه خدمات بانکی، توسعه و تقویت فعالیت موسسات اعتباری غیربانکی و فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای تکامل نظام بانکی کشور تحت کنترل و نظارت بانک مرکزی.

- ایجاد رقابت گسترده در بازار خدمات.
- برقراری نظام شناور مدیریت شده ارز با توجه به یکسان‌سازی نرخ ارز و قابلیت تبدیل پول کشور به ارزهای خارجی براساس نرخ شناور.
- ساده‌سازی روش‌های تجارت خارجی.

عملکرد برنامه دوم توسعه

اهداف و سیاست‌های اعلام شده برنامه دوم توسعه مبتنی بر آزادسازی اقتصادی و خصوصی‌سازی بود، لیکن در اجرای برنامه دوم تغییر جهت اساسی از استراتژی‌های اعلام شده روی داد بطوری که رشد تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۶۱ به ۳/۸ درصد کاهش یافت. کسری بازرگانی خارجی در اثر کاهش قیمت نفت موجب کاهش ذخایر خارجی کشور و افزایش قرضه‌های کوتاه مدت خارجی و مشکلاتی در پرداخت‌های بانک‌ها گردید. کاهش قیمت نفت نیز در سال ۱۳۷۲ سبب فشار شدید بر تراز پرداخت‌ها شد. نرخ رشد تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۷۳ کاهش یافت لیکن در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ رشد تولید ناخالص داخلی به ترتیب به ۴/۵ و ۵/۸ درصد و سال ۱۳۷۶ معادل ۳/۴ درصد و سال ۱۳۷۷ به ۱/۶ درصد رسید. متوسط نرخ رشد نیز معادل ۳/۸ درصد بوده که با مقایسه نرخ رشد اهداف برنامه (حدود ۵/۱ درصد) فاصله‌زایی داشت.

در برنامه دوم توسعه بخش خدمات بطور متوسط ۴۳ درصد ارزش افزوده کشور را تولید نمود و نرخ رشد اجزای این بخش به ویژه در خدمات عمومی و مسکن با توجه به سیاست‌گذاری‌ها به شدت تغییر یافت.

نرخ ارز در ابتدا معادل ۱۷۵۰ ریال در هر دلار و سپس برای ارز حاصل از صادرات به ۲۳۴۵ ریال در هر دلار در پایان سال و نهایتاً در پایان سال ۱۳۷۵ به ۳۰۰۰ ریال در هر دلار افزایش یافت. در نتیجه کمبود ذخایر و تفاوت نرخ ارز در بازار آزاد با بازار رسمی، مقررات ممنوعیت معاملات ارز در خارج از سیستم بانکی به اجرا درآمد.

همین امر با تشدید مقررات واردات همراه گردیده و نهایتاً مازاد تجاری موقتی را برای کشور فراهم ساخت که امکان استمهال و بازپرداخت بدهی‌های آن را فراهم نمود.

طی سال‌های ۷۵-۱۳۷۳ به طور متوسط حدود ۰/۹۵ درصد از کل صادرات غیرنفتی کشور زیر پوشش حمایت‌های صندوق ضمانت صادرات قرار داشته است و همین امر همراه با سایر سیاست‌های

حمایتی موجب افزایش صادرات غیرنفتی در سال ۱۳۷۲ حدود ۲۵ درصد و در سال ۱۳۷۳ معادل ۲۹ درصد گردیده و به ۴/۸ میلیارد دلار بالغ شد.

سهم صادرات غیرنفتی از ۱۵ درصد در سال ۱۳۷۱ به ۲۵ درصد در سال ۱۳۷۳ افزایش یافت. همچنین کمبود ارز و محدودیت تجارت خارجی سهم کشور را در تجارت جهانی کاهش داد.

در مجموع عملکرد صادرات غیرنفتی در برنامه دوم رضایت‌بخش نبوده است. اهداف و سیاست‌های اعلام شده در سند برنامه دوم در اصول مبتنی بر آزادسازی اقتصادی و خصوصی‌سازی بود، لیکن در اجرای برنامه دوم تغییر جهت اساسی از استراتژی‌های اعلام شده روی داد که احیای سیستم چندنرخ ارز، برقراری

✓ تبصره (۲۷): دولت موظف است به منظور افزایش درآمد ارزی کشور تسهیلات لازم جهت حضور شرکت‌ها و موسسات ایرانی در بازارهای جهانی و صدور خدمات مهندسی را فراهم نماید بر این امر نظارت نماید

مجدد کنترل قیمت‌ها، کنترل واردات و اعمال سیاست انقباضی پولی به دلیل بسط زیاده از حد سیاست‌های اعتباری و عدم تعادل‌های تبعی، سررسید بدهی‌های خارجی برنامه اول و کاهش بیش از انتظار قیمت نفت از جمله پیامدهای آن می‌باشد.

اعلام سیاست‌های اقتصادی و نگاه اجتماعی به مسایل اقتصادی در نیمه دوم برنامه در داخل و سیاست تنش‌زدایی در روابط بین‌الملل و بهبود روابط در اوپک و ارایه طرح ساماندهی اقتصاد در سال ۱۳۷۷ در تغییر جهت راهبردهای برنامه دوم موثر بود.

جدول شماره سه و چهار مقایسه برنامه و عملکرد تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده بخش خدمات را در برنامه دوم نشان می‌دهند.

فرازهایی از قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه در رابطه با صدور خدمات تبصره (۲۷): دولت موظف است به منظور افزایش درآمد ارزی کشور تسهیلات لازم

جهت حضور شرکتها و موسسات ایرانی در بازارهای جهانی و صدور خدمات مهندسی را فراهم و بر این امر نظارت نماید. این تسهیلات عبارت از تسهیل در مقررات شامل ایجاد شرکت‌های دو یا چندملیتی، صدور ضمانتنامه بانکی، تامین اعتبارات بانکی، امور گمرکی، پوشش بیمه‌ای، صدور گذرنامه و ویزا، بیمه خدمات درمانی و سایر تسهیلات لازم در چارچوب قوانین جاری خواهد بود. سازمان برنامه و بودجه مسوولیت تشخیص صلاحیت شرکت‌هایی که دارای رتبه‌بندی سازمان برنامه و بودجه می‌باشند و آمادگی حضور در بازار جهانی و مشارکت در شرکت‌های دو یا چند ملیتی را دارند، بر عهده خواهد داشت. آیین‌نامه اجرایی این تبصره حداکثر ظرف مدت ۴ ماه از تصویب این قانون توسط سازمان برنامه و بودجه با همکاری وزارتخانه های مسکن و شهرسازی،

امور اقتصادی و دارایی، امور خارجه، بازرگانی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

بند (ط) تبصره (۲۲): دستگاه‌های مشمول این تبصره مکلفند هرگونه معامله و قرارداد خارجی خود را که دارای ارزش بیش از یک میلیون (۱,۰۰۰,۰۰۰) دلار باشد، صرفاً از طریق مناقصه محدود و یا بین‌المللی (با درج آگهی مناقصه در روزنامه‌های کثیرالانتشار داخلی و خارجی) منعقد نمایند.

بند (ل) تبصره (۲۲): خرید خدمات از خارج توسط دستگاه‌های اجرایی مادامی که امکان تامین از داخل (تولیدی یا وارداتی) وجود داشته باشد، ممنوع است. موارد استثنا بایستی به تصویب هیات وزیران برسد.

تبصره (۲۵):

د- ۱- به منظور پشتیبانی از تولیدات داخلی و

توسعه صادرات غیرنفتی و ایجاد تحرک در اقتصاد منطقه‌ای، دولت می‌تواند مناطق ویژه حراست شده‌ای را در مبادی ورودی و یا گمرک‌های داخلی ایجاد نماید.

۵- بانک صادرات ایران مکلف است کلیه وجوه ناشی از اعطای ارز تنخواه صادراتی منظور شده در قانون بودجه سال‌های ۷۰-۱۳۶۸ را طی برنامه دوم وصول و مجدداً به صورت تسهیلات ارزی به صادرکنندگان اعطا نماید. این مبلغ به عنوان سرمایه دولت نزد بانک منظور خواهد شد.

و- به بانک توسعه صادرات ایران اجازه داده می‌شود، سود ناشی از انجام عملیات مالی سالانه را برای اعطای تسهیلات جهت استفاده صادرکنندگان مورد استفاده قرار دهد. این مبلغ به عنوان سرمایه دولت نزد آن بانک طی برنامه دوم منظور خواهد شد.

جدول شماره یک- پیش‌بینی هدف‌های کمی برنامه دوم توسعه (۷۸-۱۳۷۳)

ارقام: میلیارد ریال (قیمت ثابت سال ۱۳۶۱)

عنوان	۱۳۷۳	۱۳۷۸	نرخ رشد (۷۸-۱۳۷۳)	جمع دوره
تولید ناخالص داخلی	۱۳۷۶۶/۸	۱۷۶۳۵/۳	۵/۱	
ارزش افزوده خدمات:				
حمل و نقل	۵۹۱۹/۱	۶۸۸۸/۲	۳/۱	
ارتباطات	۱۰۷۸/۸	۱۳۵۹/۲	۴/۷	
سایر خدمات	۷۱/۷	۹۹/۷	۶/۸	
کل سرمایه‌گذاری	۴۷۶۸/۶	۵۴۲۹/۲	۲/۶	۱۴۰۶۳/۹
سرمایه‌گذاری خدمات:				
حمل و نقل	۲۲۶۲/۷	۳۰۵۵/۷	۶/۲	
ارتباطات	۱۵۴۴/۹	۲۰۶۴/۹	۶/۰	۹۵۳۸/۸
مستغلات	۳۱۰/۴	۵۱۲/۳	۱۰/۵	۲۱۸۸/۸
سایر خدمات	۴۶/۰	۷۱/۹	۹/۴	۳۱۳/۳
	۷۶۵/۱	۹۴۴/۶	۴/۳	۴۵۰۵/۲
	۴۲۳/۴	۵۳۶/۱	۴/۸	۲۵۳۱/۶

مأخذ: قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی - مصوب ۱۳۷۳/۹/۲۰.

جدول شماره دو- برآورد وضعیت اشتغال بخش خدمات در برنامه دوم توسعه

ارقام: هزار نفر

عنوان	۱۳۷۳	۱۳۷۸	متوسط نرخ رشد (درصد)	جمع دوره
کل شاغلان	۱۴,۲۱۲	۱۶,۲۳۲	۲/۷	۲,۰۲۰
بخش خدمات:				
حمل و نقل و ارتباطات	۶,۷۹۳	۷,۷۱۷	۴/۷	۹۲۴
سایر خدمات	۸۷۹	۱,۱۰۸		۲۲۹
	۵,۹۱۴	۶,۶۰۹	۲/۲	۶۹۵

جدول شماره سه- مقایسه برنامه و عملکرد تولید ناخالص داخلی در برنامه دوم توسعه ارقام: میلیارد ریال (به قیمت ثابت سال ۶۱)

عنوان / سال	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
عملکرد	۱۳,۲۸۰	۱۳,۸۸۴	۱۴,۶۹۴	۱۵,۱۹۴	۱۵,۴۴۵	
برنامه	۱۳,۷۶۶	۱۴,۴۶۵	۱۵,۲۰۰	۱۵,۹۷۲	۱۷,۶۳۵	
نرخ رشد عملکرد	۱/۶	۴/۵	۵/۸	۳/۴	۱/۶	
متوسط نرخ رشد برنامه	۵/۱	۵/۱	۵/۱	۵/۱	۵/۱	۵/۱
متوسط نرخ رشد عملکرد	۳/۸	۳/۸	۳/۸	۳/۸	۳/۸	
درصد تحقق		۹۶/۰	۹۵/۱	۹۲/۰	۹۲/۰	

جدول شماره چهار- مقایسه برنامه و عملکرد ارزش افزوده بخش خدمات در برنامه دوم توسعه ارقام: میلیارد ریال (به قیمت ثابت سال ۶۱)

عنوان / سال	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
برنامه	۵,۹۱۹	۶,۱۰۱	۶,۲۸۹	۴۸۳,۶	۶,۶۸۲	۶,۸۸۸
عملکرد	۵,۸۸۵	۶,۰۲۵	۶,۳۳۹	۶,۶۰۹	۶,۵۴۰	
نرخ رشد عملکرد	۲/۵	۲/۴	۵/۲	۴/۳	-۱/۰	
متوسط نرخ رشد برنامه		۳/۱	۳/۱	۳/۱	۳/۱	۳/۱
متوسط نرخ رشد عملکرد		۲/۷	۲/۷	۲/۷	۲/۷	۲/۷
درصد تحقق عملکرد به برنامه		۹۸/۷	۱۰۰/۸	۱۰۱/۹	۹۷/۹	

منبع: تحقیق کمیسیون صدور خدمات فنی و مهندسی اتاق ایران / تابستان ۱۳۸۵

ماخذ جدول: سازمان مدیریت و برنامه ریزی

ادامه دارد

همزمان با فرا رسیدن عید سعید قربان؛ سیستم ارسال پیام کوتاه در اتاق بازرگانی ایران راه اندازی شد

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران همزمان با فرا رسیدن عید سعید قربان، در راستای تحقق اهداف اطلاع رسانی سریع و شفاف در عرصه اقتصادی کشور، سیستم ارسال پیام کوتاه (sms online) را راه اندازی کرد.

به گزارش روابط عمومی اتاق ایران، در شرایط فعلی اقتصادی ایران و با توجه به عزم تمامی ارکان نظام جمهوری اسلامی ایران در توسعه خصوصی سازی و پیوستن سریع به سازمان جهانی تجارت (WTO)، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران درصدد است که با ایجاد هماهنگی و اطلاع رسانی دقیق از رویدادهای اقتصادی ایران و جهان و تجمیع آراء اقتصاددانان، بازرگانان و صاحبان صنایع ایران بتواند به عنوان مشاور سه قوه نقش اساسی خود را ایفا کند.

لذا بدین منظور با استفاده از سیستم های نوین ارتباطی (sms online) گام های بلندی در پیوستن ایران به دهکده جهانی و بازارهای منطقه ای و بین المللی برداشته می شود.

در همین راستا کلیه اطلاعات اقتصادی به صورت روزانه در اختیار مخاطبان قرار می گیرد.